Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΔΩΝ

ΑΠΟ Τ' ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΑΡΑΣ ΜΠΕΡΝΑΡ

ΛΕ'.

Στὸ μέρος αὐτὸ τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» της, ἡ Σάρα Μπερνὰρ συνεχίζει τὴ διήγησι τοῦ ταξειδιοῦ τῆς ἐπιστροφῆς της στὴ Γαλλία, ἔπειτ' ἀπὸ τὴ μεγάλη περιοδεία της στὴν Ἀμερική.

«Ὅταν ἔμαθα τὴν ἱστορία τοῦ φτωχοῦ αὐτοῦ ξυλογλύπτου — γράφει ἡ μεγάλη καλλιτέχνις — συγκινήθηκα βαθειά. Ἦταν τρομερὴ ἡ περιπέτειά του!... Τὸ δυστυχισμένο παιδί!... Τὸ γύριζαν τώρα διὰ τῆς βίας στὴ Γαλλία, τὴ στιγμὴ ποὺ τ' ὄνειρό του κι' ὁ πόθος του ἦταν νὰ πάη καὶ νὰ ἐργαστῆ στὴν Ἀμερική... Τοῦ ἔστειλα λοιπὸν μὲ τὸν πλοίαρχο πεντακόσια φράγκα γιὰ νὰ μπορέση νὰ πληρώση τὸ εἰσιτήριό του... Τὸ παράδειγμά μου μάλιστα τὸ μιμήθηκαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπιβάτες τῆς πρώτης θέσεως, ἔκαναν ἔρανο μεταξύ τους κι' ἔτσι συγκέντρωσαν δυόμισι χιλιάδες φράγκα γιὰ τὸν δυστυχισμένο καλλιτέχνη...

Ὁ καλὸς νέος δὲν ἤξερε πῶς νὰ μοῦ ἐκφράση τὴν εὐγνωμοσύνη του... Ἔπειτ' ἀπὸ τρεῖς μέρες μάλιστα, μοῦ προσέφερε ὡς δῶρον ἕνα ὡραῖο ξύλινο κουτί, σκαλισμένο μ' ἐξαιρετικὴ τέχνη ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιο...

Τὸ κουτὶ αὐτὸ τὸ φυλάω ὡς σήμερα καὶ εἶνε γεμᾶτο ἀπὸ πέταλα λουλουδιῶν, γιατί, κάθε χρόνο, στὶς 7 Μαΐου, λάβαινα μιὰ μικρὴ ἀνθοδέσμη ἀπ' τὸν καλλιτέχνη, συνοδευομένη ἀπ' αὐτὲς πάντοτε τὶς λέξεις, γραμμένες στὸ ἐπισκεπτήριό του: «ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΑΦΟΣΙΩΣΙΣ».

Κάθε λοιπὸν ἀνθοδέσμη τὴν ξεφύλλιζα μέσα στὸ κουτί.

Μὰ ἑφτὰ χρόνια τώρα, δὲν ἔχω λάβει τίποτε... Μὲ ξέχασε τάχα ὁ φτωχὸς καλλιτέχνης;... Ἢ μήπως ὁ θάνατος — καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ πιθανώτερο — τὸν ἔκανε νὰ σταματήση τὶς ἀποστολὲς τῶν λουλουδιῶν του;

Δὲν ξέρω... Πάντως, ὁσάκις βλέπω τὸ ὡραῖο ἐκεῖνο κουτί, νοιώθω νὰ μὲ πλημμυρίζη μιὰ ἀπροσδιόριστη μελαγχολία, ἡ μελαγχολία ἐκείνη ποὺ μᾶς προκαλεῖ ἡ ἀνάμνησις ἑνὸς προσφιλοῦς μας προσώπου, τὸ ὁποῖο ἔχει πεθάνει...

... .

Μετὰ τὸ ἐπεισόδιο αὐτό, τὸ ταξεῖδι μας ἐξακολούθησε χωρὶς νὰ μᾶς συμβῆ τίποτε τὸ ἔκτακτο.

Περνοῦσα ὅλες μου τὶς νύχτες ἐπάνω στὴ γέφυρα, κυττάζοντας μακριὰ τὸν ὁρίζοντα κι' ἐλπίζοντας ν' ἀντικρύσω πέρα τὴ γλυκειά μου Γαλλία, στὴν ὁποία βρισκόντουσαν τόσα ἀγαπημένα μου πρόσωπα...

Ξαναγύριζα κατὰ τὴν αὐγὴ στὴν καμπίνα μου καί, μὴ ἔχοντας πῶς ἀλλοιῶς νὰ περάσω τὴν ὥρα μου, κοιμόμουν ὁλόκληρη τὴν ἡμέρα.

Τὰ ὑπερωκεάνεια, ἐκείνην τὴν ἐποχή, δὲν ἔκαναν τὸ ταξεῖδι τῆς Εὐρώπης—Ἀμερικῆς μὲ τὴ σημερινή τους ταχύτητα... Ἡ ὧρες μοῦ φαινόντουσαν ἀτελείωτα μακρυές... Ἡ ἀνυπομονησία νὰ φτάσω στὴ Γαλλία μὲ εἶχε κυριεύσει τόσο δυνατά, ὥστε, μὴ μπορῶντας νὰ τὴν ὑποφέρω πειά, παρακάλεσα τὸν γιατρό μου νὰ μοῦ δώση ἕνα ναρκωτικό, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ μποροῦσα νὰ κοιμηθῶ δεκαοχτὼ ὧρες στὴ σειρά, ὅσο δηλαδὴ χρειαζόμαστε γιὰ νὰ φτάσουμε στὴ Γαλλία. Πράγματι, ὁ γιατρὸς μοῦ ἔδωσε μιὰ δυνατὴ δόσι χλωράλης, μὲ τὴν ὁποία ὅμως κοιμήθηκα μόνο δώδεκα ὧρες...

Ὅταν ἐξύπνησα, ἡ ὥρα ἦταν τρεῖς τὸ ἀπόγευμα, ὁ δὲ πλοίαρχος μᾶς εἶχε ὑποσχεθεῖ πὼς θὰ φτάναμε στὶς ἕξη μ' ἑφτὰ τὸ βράδυ...

Ἡ ἀνυπομονησία μου εἶχε δεκαπλασιασθεῖ τώρα. Ἐπὶ μιὰ ὥρα ἔκοβα βόλτες μέσα στὴν καμπίνα μου, μὴ μπορῶντας πειὰ νὰ συγκρατηθῶ... Τέλος ἕνας ἀξιωματικὸς ἦρθε καὶ μὲ παρακάλεσε ν' ἀνεβῶ στὴ γέφυρα, κοντὰ στὸν πλοίαρχο, ὁ ὁποῖος μὲ περίμενε ἐκεῖ...

Ἀμέσως ἔτρεξα λαχανιασμένη στὴ γέφυρα, μαζὺ μὲ τὴν ἀδελφή μου, νομίζοντας πὼς εἶχε φανεῖ, ἐπὶ τέλους, ἡ ἀγαπημένη γῆ τῆς Γαλλίας... Μὰ πολὺ γρήγορα κατάλαβα ἀπὸ τὰ μασημένα λόγια τοῦ πλοιάρχου Σαντέλλι, ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἐλπὶς νὰ φτάσουμε ἐκείνη τὴ νύχτα...

Ἄρχισα τότε νὰ κλαίω σὰν μικρὸ παιδὶ μὲ λυγμούς...

Νόμιζα ὅτι δὲν θὰ φτάσουμε ποτέ...

Εἶχα ἀπελπιστεῖ ἐντελῶς...

Ὁ πλοίαρχος ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιὰ νὰ μὲ παρηγορήση, μὰ δὲν τὸ κατώρθωνε...

Σὲ λίγο κατέβηκα πάλι ἀπὸ τὴν γέφυρα μὲ τὴν ψυχή μου καὶ τὸ σῶμα μου ἐκμηδενισμένα, κουρελιασμένα...

Ξαπλώθηκα σὲ μιὰ μακρυὰ ψάθινη καρέκλα ποὺ βρέθηκε μπροστά μου κ' ἐκεῖ πέρασα τὴ νύχτα μου σὲ μιὰ κατάστασι μεταξὺ ὕπνου κι' ἐγρηγόρσεως...

Τὸ ξημέρωμα μὲ βρῆκε ἐκεῖ ξυλιασμένη ἀπ' τὸ κρύο... Ἀπείχαμε εἴκοσι μίλλια ἀκόμα ἀπ' τὴ Γαλλία... Τότε ἡ ἀνάμνησις τοῦ πολυαγαπημένου μου παιδιοῦ ποὺ μὲ περίμενε σ' αὐτή, μοῦ ξανάδωσε τὸ θάρρος μου. Ἔτρεξα λοιπὸν στὴν καμπίνα μου καὶ γιὰ νὰ σκοτώσω τὸν καιρό μου, ἀφιέρωσα δυὸ ὁλόκληρες ὧρες στὴν τουαλέττα μου... Ὅταν τελείωσα, ἦταν ἡ ὥρα ἑφτά. Ἔτρεξα ἀμέσως κοντὰ στὸν πλοίαρχο. Ἐκεῖνος, μόλις μὲ εἶδε, μοῦ εἶπε:

— Ἀπέχουμε δώδεκα μίλλια ἀκόμα, τὰ ὁποῖα θὰ διανύσουμε σὲ δυὸ ὧρες...

— Μοῦ τὸ ὁρκίζεστε; τὸν ρώτησα ἐγώ, ὡὴ πιστεύοντας στὰ λόγια του...

— Σᾶς τὸ ὁρκίζομαι, μοῦ ἀπάντησε...

Τότε ἀκούμπησα στὸ κιγκλίδωμα τῆς γεφύρας καὶ κάρφωσα τὰ μάτια μου στὸν ὁρίζοντα...

Ἔξαφνα φάνηκε στὸ βάθος του ἡ σιλουέττα ἑνὸς μικροῦ πλοίου. Τὸ ἔβλεπα, χωρὶς νὰ τοῦ δίνω σημασία... Μὰ σὲ μιὰ στιγμὴ πρόσεξα καλύτερα καὶ εἶδα ἕνα σωρὸ λευκὰ μαντήλια, ποὺ μόλις φαινόντουσαν λόγῳ τῆς ἀποστάσεως, νὰ σαλεύουν ἐπάνω στὴ γέφυρά του...

Ὦ! Θεέ μου!... Ἦσαν χωρὶς ἄλλο οἱ δικοί μου, οἱ φίλοι μου, οἱ συγγενεῖς μου, ὁ γυιός μου, ποὺ μὴ μπορῶντας νὰ περιμένουν περισσότερο, ἐρχόντουσαν νὰ μᾶς προϋπαντήσουν...

Ἄρπαξα τὰ κιάλια μου καὶ κύτταξα...

Μιὰ κραυγὴ χαρᾶς ξέφυγε ἀπὸ τὰ χείλη μου κι' ἀμέσως μοῦ κόπηκε ἡ ἀναπνοή μου κι' ἔχασα ὅλες μου τὶς δυνάμεις...

Δὲν εἶχα ἀπατηθεῖ... Ἦσαν αὐτοί...

Ἤθελα νὰ μιλήσω, μὰ δὲν μποροῦσα...

Τὸ πρόσωπό μου εἶχε γίνει τόσο λευκό, ὥστε ὅλοι ὅσοι μὲ περιστοιχίζαν, τρόμαξαν...

Ἡ ἀδελφή μου Ἰωάννα ἔκλαιγε κι' αὐτὴ ἀπ' τὴ χαρά της...

Ἤθελαν νὰ μὲ βάλουν νὰ καθήσω κάπου, μὰ ἐγὼ δὲν τοὺς ἄφινα μὲ κανένα τρόπο...

Γαντζωμένη στὸ κιγκλίδωμα τῆς γεφύρας, ἀνέπνεα τὰ ἅλατα ποὺ μοῦ ἔβαζαν κάτω ἀπ' τὴ μύτη γιὰ νὰ συνέλθω... Ἔννοιωθα συγχρόνως νὰ μοῦ βρέχουν μὲ κρύο νερὸ τοὺς κροτάφους... Μὰ δὲν ἔδινα καμμιὰ σημασία σ' ὅλ' αὐτά... Μὲ τὰ μάτια ἀνοιγμένα διάπλατα, κύτταζα τὸ μικρὸ πλοῖο ποὺ πλησίαζε ὁλοένα...

Ἐκεῖ ἦταν ἡ εὐτυχία μου, ἡ χαρά μου, ἡ ζωή μου, ὅ,τι πιὸ ἀγαπητὸ ἔχω στὸν κόσμο!...

Μιὰ γέφυρα ἀγάπης εἶχε συνδέσει τώρα τὸ «Διαμάντι» — αὐτὸ ἦταν τὸ ὄνομα τοῦ μικροῦ πλοίου — μὲ τὴν «Ἀμερική», τὸ ὑπερωκεάνειό μας... Μιὰ γέφυρα καμωμένη ἀπὸ τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς μου καὶ ἀπὸ τὰ φιλήματα ποὺ ἔστελνα ἀδιαρκῶς πρὸς αὐτό...

Τέλος τὸ «Διαμάντι» ἦρθε καὶ σταμάτησε δίπλα μας... Ἡ «Ἀμερικὴ» ἀμέσως κατακλύστηκε ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες του... Ὅλοι οἱ ἀγαπημένοι μου καὶ πιστοί μου φίλοι εἶχαν ἔρθει γιὰ νὰ μὲ ἰδοῦν κι' ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἡ μεγαλείτερη ἀγάπη τῆς ζωῆς μου, ὁ γυιός μου Μωρίς...

Ἡ Σάρα Μπερνὰρ κατὰ τὴν πρώτη της ἐμφάνισι στὸ «Διαβάτη» τοῦ Φρανσουὰ Κοππέ.

Ὦ! Τί γοητευτικὴ ἦταν ἐκείνη ἡ στιγμή...

Τὰ γέλια μας μουσκευόντουσαν μὲ δάκρυα... Σφίγγαμε μ' ἀγάπη τὰ χέρια μας... Ἀγκαλιαζόμαστε. Φιλιόμαστε...

Καὶ σὲ λίγο ἀρχίζαμε πάλι τὰ ἴδια ἀπ' τὴν ἀρχή, χωρὶς νὰ κουραζόμαστε καθόλου ἀπ' τὶς ἀτελείωτες αὐτὲς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς τρυφερότητος...

Ἐντωμεταξύ, τὸ ὑπερωκεάνειό μας προχωροῦσε σιγὰ—σιγὰ πρὸς τὴν ἀκτή. Καὶ ὅσο προχωρούσαμε, τόσο ἔβλεπα νὰ μᾶς περιστοιχίζουν ἕνα σωρὸ βαποράκια σημαιοστολισμένα. Θὰ ἦσαν περισσότερα ἀπὸ ἑκατό...

— Μὰ τί γίνεται; ρώτησα σὲ μιὰ στιγμὴ τὸ συντάκτη τοῦ «Φιγκαρὼ» κ. Μπογιέρ. Αὐτὴ ἡ γιορτὴ μοῦ φαίνεται σὰν παραμυθένια.

— Ναί, κυρία μου, μοῦ ἀπάντησε, ἡ Χάβρη ἔχει σήμερα μεγάλη γιορτή, γιατὶ γύρισε μιὰ νεράϊδα, ἡ ὁποία ἔλειπε ἕξη μῆνες...

— Ἀ! ὥστε γιὰ μένα, ἔκανα, γίνονται ὅλ' αὐτά;... Ὦ! εἶμ' εὐτυχισμένη... Πολὺ εὐτυχισμένη...

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: *Ἡ συνέχεια.*

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

— Ὅσον ταπεινοὶ καὶ ἀμαθέστεροι εἶ ἄνθρωποι, τόσον εἶνε ἀφ' ἑτέρου εὐτυχέστεροι. Κλ. Ραγκαβῆς

— Εἶνε βαρειὰ ἡ ὀδύνη, ὅταν ἀπολιθωθῆ.

Δ. Παπαρρηγόπουλος